

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งจะเสนอตามลำดับดังนี้

5.1 วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ

5.2 วิธีดำเนินการวิจัย

5.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้ประชากรเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ประกอบด้วยหัวหน้าการประถมศึกษา อำเภอ จำนวน 15 คน ผู้ช่วยหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ จำนวน 15 คน ศึกษาในเทศก์ อำเภอ จำนวน 55 คน ครูช่วยราชการในหน่วยศึกษานิเทศก์อำเภอ จำนวน 30 คน รวมทั้งสิ้น 115 คน (ผู้วิจัยดำรงตำแหน่งหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ จึงใช้กลุ่มตัวอย่างหัวหน้าการ ประถมศึกษาอำเภอ เพียง 14 คน)

5.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

ตอนที่ 1 สถาณภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ สภาพปัจจุบันในการบริหารงานวิชาการของ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ใน 8 ด้าน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ ปฏิบัติมากที่สุด ปฏิบัติมาก ปฏิบัติปานกลาง ปฏิบัติน้อย และปฏิบัติน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับ ปัญหาในการบริหารงานวิชาการของสำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอ ใน 4 ด้านคือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการจัดการเป็นแบบมาตรา ส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ มีปัญหามากที่สุด มีปัญหามาก มีปัญหา ปานกลาง มีปัญหาน้อย และมีปัญหาน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเป็นแบบจัดอันดับความสำคัญ (Ranking) จากประเด็นที่กำหนดไว้ในกรอบตัวแปร 4 ด้าน โดยใช้วิธีการของ Q - Sort

5.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการส่งและรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 115 คน ได้รับคืน 113 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 98.26 และเป็นแบบ สอบถามที่สมบูรณ์จำนวน 113 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 98.26

5.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺ ดังนี้

- 1) ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพภาพ วิเคราะห์โดยนำมาแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
- 2) ข้อมูลที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าทั้งหมด วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Means) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
- 3) การวิเคราะห์ข้อมูล จัดอันดับความต้องการหรือแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ

5.3 สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

5.3.1 สภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ

ในภาพรวมของสภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ มีการปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน งานอื่น ๆ ที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย ด้านการบริหารและงาน/โครงการ และด้านนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยมีข้อสังเกตว่าด้านที่มีการปฏิบัติในระดับน้อย 3 ลำดับสุดท้ายคือ ด้านการพัฒนาการนิเทศ เผยแพร่และส่งเสริมการนิเทศภายใน ด้านการบริหารทางการศึกษาและเทคโนโลยีทางการศึกษา และด้านการศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์วิจัยทางการศึกษา

1) ด้านการนิเทศติดตามและประเมินผลทางการศึกษา

โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่องมีเรื่องการส่งเสริมให้โรงเรียนมีการนิเทศภายใน การให้คำปรึกษาแก่ผู้บริหารโรงเรียนและครู และการดำเนินงานนิเทศแก่ผู้บริหารโรงเรียนและคณะครู โดยมีข้อสังเกตว่าเรื่องที่มีการปฏิบัติน้อยใน 3 ลำดับสุดท้ายคือ การวางแผนการนิเทศ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของโรงเรียน และการสร้างสื่อ เครื่องมือในการนิเทศ

2) ด้านการศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์วิจัยทางการศึกษา

โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่องแทบทุกเรื่องมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับภาพรวม โดยมีเรื่องที่มีระดับการปฏิบัติมากที่สุดคือ การจัดประชุม อบรม สัมมนาบุคลากรในโรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน การร่วมมือกับคณะครู ทำคู่มือครู แผนการสอนและเอกสารประกอบการสอน และการจัดทำคู่มือครู แผนการสอน เอกสารทางการสอนมอบให้โรงเรียน โดยมีข้อสังเกตว่า เรื่องที่มีการปฏิบัติน้อย 3 ลำดับสุดท้ายคือ การสนับสนุนให้นำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้พัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียน การสนับสนุนและอบรมการทำวิจัยให้แก่ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน และทำการวิจัยเพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน

3) ด้านการพัฒนาการนิเทศ และเผยแพร่และส่งเสริมการนิเทศภายใน

โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่องแทบทุกเรื่องมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกับภาพรวม ยกเว้นเรื่องการทดลองใช้รูปแบบ เทคนิค วิธีการและสื่อร่วมกับโรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

4) ด้านการบริการทางการศึกษาและเทคโนโลยีทางการศึกษา

โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่องมีเรื่องการให้บริการทางวิชาการแก่โรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน เรื่องการส่งเสริมให้นำสื่อนวัตกรรมที่ผลิตขึ้นไปใช้ในโรงเรียน และกลุ่มโรงเรียน และเรื่องการสนับสนุนศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน ผลิตสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเรียนการสอน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยมีข้อสังเกตว่าเรื่องที่มีการปฏิบัติน้อยใน 3 ลำดับสุดท้ายคือ เรื่องการร่วมมือกับโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนทดลองการใช้สื่อนวัตกรรมที่ผลิตขึ้น การผลิตเอกสารเกี่ยวกับการทำหลักสูตรท้องถิ่นส่งให้โรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน และการร่วมมือกับโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน ทำหลักสูตรท้องถิ่น

5) ด้านการบริหารและปฏิบัติงาน

โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่องทุกเรื่องมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับภาพรวม โดยมีเรื่องที่มีระดับการปฏิบัติมากคือ เรื่องการประชุมอบรมสัมมนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่วนเรื่องที่มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ เรื่องการประเมินผลการปฏิบัติงานคุณภาพการศึกษา

6) ด้านนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษา

โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่องทุกเรื่องมีการปฏิบัติในระดับมาก เช่นเดียวกับภาพรวม โดยมีเรื่องที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือเรื่อง จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปี ส่วนเรื่องที่มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ เรื่องการประเมินผลทางการศึกษา

7) ด้านการประสานงานและเผยแพร่เอกสารทางวิชาการ

โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่องทุกเรื่องมีการปฏิบัติในระดับมาก เช่นเดียวกับภาพรวม โดยมีเรื่องที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ การประสานงานวิชาการกับหน่วยงานทางการศึกษาระดับจังหวัด กลุ่มโรงเรียนและโรงเรียน

8) ด้านงานอื่น ๆ ที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่องทุกเรื่อง มีการปฏิบัติในระดับมากเช่นเดียวกับภาพรวม โดยมีเรื่องที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ งานโครงการปฏิรูปการศึกษา งานโครงการอาหารกลางวัน และงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ส่วนเรื่องที่มีการปฏิบัติน้อยคืองานโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน งานลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และงานโครงการพิเศษอื่น ๆ

5.3.2 ปัญหาการบริหารงานวิชาการของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ

ในภาพรวมของปัญหาการบริหารงานวิชาการของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ มีปัญหาในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านวิธีการจัดการตามลำดับ

1) ด้านบุคลากร

โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่อง เรื่องที่มีปัญหามากที่สุดคือบุคลากรไม่เพียงพอ ขาดแคลนบุคลากรเฉพาะด้าน ส่วนเรื่องที่มีปัญหาน้อยที่สุดคือ บุคลากรขาดจิตสำนึกในวิชาชีพ

2) ด้านงบประมาณ

โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่อง เรื่องที่มีปัญหามากที่สุดคืองบประมาณไม่เพียงพอ และขั้นตอนการใช้งบประมาณมีมากเกินไป ส่วนเรื่องที่มีปัญหาน้อยที่สุดคือการใช้งบประมาณไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

3) ด้านวัสดุอุปกรณ์

โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่อง เรื่องที่มีปัญหามากที่สุดคือวัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ วัสดุอุปกรณ์ขาดคุณภาพ ส่วนเรื่องที่มีปัญหาน้อยคือ วัสดุอุปกรณ์ขาดความทันสมัย

4) ด้านวิธีการจัดการ

โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาปัญหาเป็นรายเรื่อง ทุกเรื่องมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับภาพรวม มีข้อสังเกตว่าเรื่องที่มีปัญหาน้อยใน 3 ลำดับสุดท้ายคือ ผู้บริหารให้ความสำคัญในการบริหารงานวิชาการน้อย ขาดการวางแผน/

โครงการที่มีระบบ และการใช้งบประมาณไม่คุ้มค่า

5.3.3 อันดับความสำคัญของแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ เห็นว่า มีอันดับความสำคัญของแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการด้านต่างๆ ตามลำดับความสำคัญดังต่อไปนี้

- อันดับที่ 1 สร้างจิตสำนึกของบุคลากรให้มีศรัทธาในวิชาชีพ
- อันดับที่ 2 พัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง
- อันดับที่ 3 จัดหางบประมาณให้เพียงพอ โดยมีการวางแผนอย่างต่อเนื่อง
- อันดับที่ 4 จัดระบบบริหารงบประมาณ ให้สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงาน

ระดับปฏิบัติ

- อันดับที่ 5 ปรับระบบการบริหารงานให้มีเอกภาพ
- อันดับที่ 6 ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วย เช่น ดาวเทียม คอมพิวเตอร์
- อันดับที่ 7 มีการวัดและประเมินผลทางการศึกษาที่เป็นระบบ
- อันดับที่ 8 จัดทาวัดสรุปองค์ให้พอเพียง โดยแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงาน

อันตลอดจนภาคเอกชน

- อันดับที่ 9 จัดระบบการประสานงานให้มีประสิทธิภาพ

5.4 อภิปรายผลการวิจัย

5.4.1 สภาพปัจจุบัน การบริหารงานวิชาการของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ เกี่ยวกับงานวิชาการ 8 ด้าน

1) ด้านงานนิเทศติดตามผลและประเมินผลทางการศึกษา

จากผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติด้านงานนิเทศติดตามผลและประเมินผลการศึกษาอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลงานวิจัยของหนูนิศ คลังภูเขียว (2537) เรื่อง การศึกษาสภาพการดำเนินงาน ปัญหา และความต้องการงานด้านวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ที่พบว่า การปฏิบัติงานในด้านวัดผลและประเมินผลอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วีระ พลอยครบุรี (2532) เรื่อง การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา ที่ได้รับเลือกเป็นโรงเรียนดีเด่น เขตการศึกษา 11

ที่พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาที่เด่นชัดให้มีการนิเทศภายในอย่างสม่ำเสมอ

ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การนิเทศติดตามผลและประเมินผลทางการศึกษานั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการนิเทศและประเมินผลเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงของผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียน ในการที่จะดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ และยังมีส่วนร่วมในการแก้ไขปรับปรุงพัฒนาการทำงานของครูให้มีประสิทธิภาพโดยส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน ซึ่งในส่วนนี้สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอจะมีบทบาทในการรวบรวมเทคนิคการนิเทศ การจัดเอกสารเผยแพร่ การประชุมสัมมนา อบรมและให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้บริหาร โรงเรียนและครู-อาจารย์ที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้นในการปฏิบัติงานในด้านนี้ บุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสนใจต่อการนิเทศและประเมินผล และควรมีการปฏิบัติการนิเทศตามแผนปฏิบัติการ ตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ ควรมีการเสริมแรงให้กำลังใจ รับทราบปัญหาความต้องการและนำปัญหานั้นมาพิจารณาหาทางสนับสนุน โดยยึดหลักการทางวิชาการจึงจะทำได้ การบริหารงานวิชาการด้านนิเทศติดตามผลงานและประเมินผลส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงาน

2) ด้านงานศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์วิจัยทางการศึกษา

จากการวิจัยพบว่า งานศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์วิจัยทางการศึกษา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ วิเชียร นพพลกรัง (2533) เรื่องการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ในส่วนการนำหลักสูตรไปใช้ การส่งเสริมการสอน และการประชุมอบรมทางวิชาการ

ผลจากการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติด้านการศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัยทางการศึกษา ยังมีการปฏิบัติกันยังไม่กว้างขวาง และยังมีการเผยแพร่ที่จะไม่เพียงพอต่อการที่จะดำเนินงานทางด้านวิชาการ ซึ่งในการศึกษาวิเคราะห์วิจัยทางการศึกษานั้นยังมีการนำผลที่ได้จากการวิจัยมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษายังไม่มากพอ จึงควรให้การสนับสนุนและอบรมการทำวิจัยให้แก่ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน ซึ่งจะทำให้ได้นำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียน

3) ด้านงานพัฒนาการนิเทศและเผยแพร่ส่งเสริมการนิเทศภายใน

จากการวิจัยที่พบว่า งานปฏิบัติงานด้านการพัฒนาการนิเทศ และเผยแพร่และส่งเสริมการนิเทศภายใน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์เป็นรายเรื่อง พบว่าทุกเรื่องมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ยกเว้นเรื่องการทดลองใช้รูปแบบ เทคนิควิธีการ และสื่อร่วมกับโรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน ซึ่งมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของชนธชัย มหาโพธิ์ (2536) เรื่องการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ที่พบว่าโรงเรียนประถมศึกษา มีการบริหารวิชาการด้านงานนิเทศการศึกษา มีระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า งานพัฒนาการนิเทศและเผยแพร่ส่งเสริมการนิเทศภายในของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนางานวิชาการในระดับโรงเรียน เนื่องจากงานพัฒนาการนิเทศและเผยแพร่ส่งเสริมการนิเทศภายในเป็นการสนับสนุนการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเชิงระบบตรงความต้องการด้านการส่งเสริมสนับสนุนการนิเทศภายในของโรงเรียนอย่างแท้จริง

4) ด้านงานบริหารทางการศึกษาและเทคโนโลยีทางการศึกษา

จากผลการวิจัยที่พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเมื่อวิเคราะห์เป็นรายเรื่อง พบว่าส่วนใหญ่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเรื่องที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ การให้บริการทางวิชาการแก่โรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน การส่งเสริมให้นำสื่อนวัตกรรมที่ผลิตขึ้นไปใช้ในโรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน การสนับสนุนศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน ผลิตสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนและทั้ง 3 อันดับ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ เรื่องการร่วมกับโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของชนธชัย มหาโพธิ์ (2536) เรื่องการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา และแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ที่พบว่าโรงเรียนประถมศึกษาต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องฝึกอบรมครูให้มีความรู้ทักษะในการใช้ การจัดทำบำรุงรักษา ซ่อมแซมสื่อการเรียนการสอนในด้านงานบริการทางการศึกษาและเทคโนโลยีทางการศึกษา ตลอดจนการจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมในการจัดหาสื่อการเรียนการสอนที่จำเป็น และต้องการให้จัดหาบุคลากรผู้รับผิดชอบด้านสื่อการเรียนการสอนโดยตรง

ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่างานบริการทางการศึกษาและเทคโนโลยีทางการศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่ง จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยี สารสนเทศ และการสื่อสารที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลทำให้โลกมีลักษณะแคบลง หรือเป็นโลกที่ไร้พรมแดน ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหลายประการ เช่น การผสมผสานความรู้ทัศนคติ ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของพลโลก (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8, 2539)

5) ด้านงานบริหารและปฏิบัติงาน/โครงการ

จากผลการวิจัยที่พบว่า การปฏิบัติงานด้านการบริหารและการปฏิบัติงาน/โครงการ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์เป็นรายเรื่องพบว่า มีค่าเฉลี่ยมากทุกเรื่อง โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือการประชุมอบรมสัมมนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของชนธชัย มหาโพธิ์ (2536) เรื่อง การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ที่พบว่าโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ที่พบว่าโรงเรียนประถมศึกษามีการปฏิบัติงานด้านการประชุมอบรมทางวิชาการอยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่างานบริหารและปฏิบัติงาน/โครงการ ของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การประชุมอบรม สัมมนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรในสังกัด

6) งานด้านนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษา

จากผลการวิจัยที่พบว่า การปฏิบัติงานด้านนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์เป็นรายเรื่องพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกเรื่อง โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาและปฏิบัติการประจำปี ซึ่งสอดคล้องกับผลการผลงานวิจัยของวิเชียร นพพลกรัง (2533) เรื่อง การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ที่พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีการกำหนดนโยบายการบริหารงานวิชาการ โดยคณะครูและผู้บริหาร มีการทำโครงการรองรับตามสภาพปัญหา

งานนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ควรดำเนินการจัดทำข้อมูล และสารสนเทศทางการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปีการควบคุมการปฏิบัติงานตามนโยบายและแผนและการประเมินผลการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2535)

7) ด้านงานประสานงานและเผยแพร่เอกสารทางวิชาการ

จากผลการวิจัยที่พบว่า การประสานงานและเผยแพร่เอกสารทางวิชาการ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์เป็นรายเรื่องพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกเรื่อง โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยมาก 3 อันดับแรก คือ การประสานงานวิชาการกับหน่วยงานทางการศึกษาระดับจังหวัด กลุ่มโรงเรียนและโรงเรียน การทำวารสารของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ออกเผยแพร่แก่โรงเรียน และกลุ่มโรงเรียน การให้ความร่วมมือกับหน่วยงานทางการศึกษาของกระทรวงศึกษา เช่น กรมสามัญศึกษา สถาบันราชภัฏ และกรมการศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของประยูร แสนผล (2528) เรื่อง การบริหารของผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด เรื่องการบริหารงานของผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดตามทัศนคติของศึกษานิเทศก์จังหวัด หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ และประธานกลุ่มโรงเรียนในเขตการศึกษา 4 ที่พบว่า บุคลากรทั้ง 3 กลุ่มมีความต้องการสอดคล้องกัน คือ ให้ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดบริหารงานวิชาการในแง่ที่สูงสุดด้านโครงการด้านการพัฒนาโรงเรียนมีคะแนนสูงสุด รองลงมาคือ งานสนับสนุนวิชาการ การนิเทศและตรวจเยี่ยม งานส่งเสริมคุณลักษณะนักเรียน

งานประสานงานและเผยแพร่เอกสารทางวิชาการ ควรดำเนินการดังนี้ คือ การประสานงานทางวิชาการกับหน่วยงานทางการศึกษาระดับจังหวัด กลุ่มโรงเรียนและโรงเรียน การประสานงานทางวิชาการกับหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน การให้ความร่วมมือกับหน่วยงานทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีแผนงานโครงการร่วมกันหรือได้รับมอบหมาย การให้ความร่วมมือกับหน่วยงานทางการศึกษา ซึ่งอาจจะต่างกรมต่างกระทรวง หรือรัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน ซึ่งมีแผนงาน/โครงการร่วมกับการเผยแพร่นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศ และการจัดการเรียนการสอนให้โรงเรียน และกลุ่มโรงเรียน ตลอดจนการเผยแพร่เอกสารทางวิชาการ ตำรา คู่มือ ฯลฯ ให้แก่โรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2535) นิเทศการศึกษาและงานวิชาการ การบริหารงานวิชาการอันเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารทั้ง 4 ด้าน ของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอจะประสบผลสำเร็จหรือ

ไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้บังคับบัญชา ซึ่งได้กำหนดนโยบายเฉพาะกิจในการมอบหมายงาน โครงการพิเศษ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี และข้อมูลพัฒนาตามกระแสของ โลกาภิวัตน์ หรือยุคแห่งโลกไร้พรมแดน ดังนั้น การพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนทั้งด้านความรู้และคุณธรรมควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญด้านเทคโนโลยีและระบบข้อมูลข่าวสารอย่างเป็นระบบ

8) ด้านงานอื่น ๆ ที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

จากผลการวิจัยที่พบว่า การปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์เป็นรายเรื่องพบว่า ทุกเรื่องมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยมาก 3 อันดับแรก คือ งานโครงการปฏิรูปการศึกษา งานโครงการอาหารกลางวัน และงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา

ในภาพรวมของการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ตามความคิดของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ผู้ช่วยหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ศึกษาานิเทศก์อำเภอ และครูช่วยราชการในหน่วยศึกษานิเทศก์ ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันในการบริหารวิชาการของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของกมล แก้วมณีชัย (2532) เรื่อง บทบาทการบริหารที่เป็นจริงและที่คาดหวังของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ที่พบว่า มีบทบาทการบริหารที่เป็นจริง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) นับว่าประสบความสำเร็จในการพัฒนาด้านสังคมตามเป้าหมายของแผนฯ ได้ในระดับหนึ่ง กล่าวคือ การศึกษาได้มีการเร่งรัดขยายโอกาสการศึกษาขั้นพื้นฐาน จาก 6 ปี เป็น 9 ปี ซึ่งในภาพรวมได้ผลสำเร็จสูงกว่าเป้าหมาย แต่ยังมีปัญหาในพื้นที่ชนบทห่างไกลและบางกลุ่มเป้าหมายยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าร้อยละ 50 นอกจากนี้มีการขยายการพัฒนากำลังคนในสาขาที่ขาดแคลนโดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการปรับปรุงรูปแบบและคุณภาพการศึกษาตลอดชีพ การเร่งรัดโครงการอาหารกลางวันเพื่อสร้างความพร้อมและพัฒนาการของเด็ก สำหรับด้านการผ่านคลายทุกระเบียบเพื่อบังคับให้เอกชนมีส่วนร่วมมากขึ้น อาทิ การยกเลิกเพดานค่าเล่าเรียนในโรงเรียน

นาชาติและโรงเรียนเอกชนบางส่วน การให้อิสระแก่สถาบันอุดมศึกษาเอกชนในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น

5.4.2 ปัญหาการบริหารงานวิชาการของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ

ในภาพรวมของปัญหาการบริหารงานวิชาการของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ มีปัญหาอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านงบประมาณ และด้านบุคลากร ส่วนด้านวิธีการจัดการมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ด้านวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งมีปัญหาอยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่อง เรื่องที่มีปัญหามากที่สุดคือ วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอและวัสดุอุปกรณ์ขาดคุณภาพ ด้านงบประมาณ ซึ่งมีปัญหาอยู่ในระดับมากรองลงไป เมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่องพบว่า เรื่องที่มีปัญหามากที่สุดคือ งบประมาณไม่เพียงพอ และขั้นตอนในการใช้งบประมาณมีมากเกินไป ด้านบุคลากรซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในระดับมากลำดับสุดท้าย เมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่องพบว่า เรื่องที่มีปัญหามากที่สุดคือ บุคลากรไม่เพียงพอและขาดแคลนบุคลากรเฉพาะด้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของบัญญัติ กิณาคม (2532) เรื่อง การศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอในภาคใต้ พบว่า

- 1) ปัญหาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ในภาคใต้ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง
- 2) ปัญหาการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาอยู่ในระดับสูงสุด ที่รองลงมาตามลำดับคือ ปัญหาการปฏิบัติงานบริหารทั่วไป และปัญหาการปฏิบัติงานการเจ้าหน้าที่
- 3) ระดับปัญหาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ตามทัศนะของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอในภาคใต้ที่แตกต่างกันในด้านวิสัยทัศน์ ประสบการณ์ และขนาดของอำเภอ ที่ปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน
- 4) ปัญหาในการปฏิบัติงานโดยทั่วไป ผู้ตอบแบบสอบถามได้ระบุไว้ดังนี้คือ ปัญหาจำนวนและคุณภาพของบุคลากรไม่เพียงพอ ปัญหาการได้รับจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอกับความต้องการ ปัญหาเรื่องการจัดเก็บและใช้ข้อมูลต่าง ๆ ยังไม่เป็นระบบ และปัญหาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร ยังไม่เป็นที่พึงพอใจ

ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ปัญหาในการบริหารงานวิชาการของสำนักงานการ

ประถมศึกษาอำเภอ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ยังขาดวัสดุอุปกรณ์ที่เพียงพอ และตรงกับความต้องการ ส่วนปัญหาที่เกี่ยวข้องรองลงไปคือ ปัญหาด้านงบประมาณไม่เพียงพอ และปัญหาด้านบุคลากรไม่เพียงพอ ตลอดจนการขาดแคลนบุคลากรเฉพาะด้าน ยังเป็นปัญหาสำคัญ ซึ่งหน่วยงานต้นสังกัดต้องดำเนินการหาแนวทางแก้ไขทั้ง 3 ด้าน โดยการวางแผน/โครงการ ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) อย่างเป็นระบบ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว รวมทั้ง ควรดำเนินการปฏิรูปการศึกษาให้เสร็จสิ้นตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางเอาไว้ 4 ด้าน คือ

- 1) ปฏิรูปโรงเรียน และสถานศึกษา
- 2) ปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 3) ปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน
- 4) ปฏิรูประบบบริหารการศึกษา

ทั้งนี้ เพื่อแก้ไขปัญหาที่ประเมิน ได้ในระยะครึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) ซึ่งมีปัญหาหลักที่ควรให้ความสำคัญคือ ปัญหาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ ส่วนใหญ่ยังมีการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษา และยังมีปัญหาการขาดแคลนแรงงานฝีมือ โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่ผ่านมาเป็นการพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพของทรัพยากรมนุษย์ในแง่เป็นปัจจัยสนองความต้องการขยายตัวทางเศรษฐกิจและตลาดแรงงานยังขาดการพัฒนาในเชิงรุกที่ให้ความสำคัญต่อการเพิ่มศักยภาพ และพัฒนาเทคโนโลยีบนรากฐานของตน นอกจากนี้ ยังมีผู้ด้อยโอกาสที่ยากจนอีกจำนวนมากที่ไม่ได้รับการดูแลจากรัฐ ขณะที่กลไกหรือเครือข่ายการสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชน ประชากร องค์กรทางสังคมกับภาครัฐยังมีน้อย และเป็นการร่วมมือเฉพาะหน้าเป็นส่วนใหญ่ ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม แม้จะมีการดำเนินการแก้ไข ไปแล้วระดับหนึ่ง แต่เป็นการคอยตามแก้ปัญหามากกว่าป้องกัน และรัฐยังไม่สามารถดูแลได้ทั่วถึง ยังขาดกลไกที่จะประสานการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ทั้งบทบาทขององค์กรท้องถิ่น และประชาชนในการมีส่วนร่วมกันพัฒนาและบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังมีจำกัด

5.4.3 แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสำนักงานการประถมศึกษา

อำเภอ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ

จากการวิจัยที่พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสำนักงานการประถม

ศึกษาอำเภอ ตามลำดับความสำคัญใน 3 ด้านแรก คือ

- 1) การสร้างจิตสำนึกของบุคลากรให้มีศรัทธาในวิชาชีพ
- 2) พัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง
- 3) จัดหางบประมาณให้เพียงพอโดยมีการวางแผนอย่างต่อเนื่อง

ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ควรพัฒนาจิตสำนึกของบุคลากรควบคู่ไปกับการพัฒนาความรู้ความสามารถเชิงทักษะอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการจัดหางบประมาณให้เพียงพอ เพื่อพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีทางการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์และแนวทางการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ โดยใช้ทักษะกระบวนการเรียนการสอน 9 ขั้นตอนคือ

- 1) ตระหนักในปัญหาและความจำเป็น
- 2) คิดวิเคราะห์อย่างรอบคอบมีวิจารณ์อย่างเป็นระบบ
- 3) สร้างทางเลือกอย่างหลากหลาย
- 4) ประเมินและเลือกทางเลือกได้เหมาะสม
- 5) กำหนดขั้นตอนและลำดับได้อย่างชัดเจน
- 6) ปฏิบัติอย่างมีความซื่อสัตย์
- 7) ประเมินระหว่างปฏิบัติด้วยตนเอง
- 8) ปรับปรุงให้งานดีขึ้นอยู่เสมอ
- 9) ซ้อมต่อผลที่เกิดขึ้น

(โกวิท ประวาลพกษ์, 2534)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 - 2544) ได้กำหนดแนวทางและมาตรการด้านสังคม ในหลักการควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาในเชิงรุกเน้นบทบาทของสถาบันต่างๆในสังคมและการสร้างเครือข่ายของสังคมและบทบาทของรัฐในฐานะผู้สนับสนุนในประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1) การยกระดับคุณภาพการศึกษา เร่งรัดขยายโอกาสการศึกษาจาก 6 ปี เป็น 9 ปี ให้ได้ผลเต็มที่ พร้อมทั้งปรับปรุงคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ให้สอดคล้องกับความต้องการของแรงงาน ควบคู่การเสริมสร้างควมมีคุณธรรมและสุขภาพที่แข็งแรงและให้บริการครอบคลุมกลุ่มผู้ด้อยโอกาสอย่างทั่วถึงยิ่งขึ้นในรูปการศึกษาเพื่อปวงชนและการศึกษาตลอดชีวิตตลอดจนสนับสนุนให้ภาคเอกชน

มีส่วนในการจัดการศึกษามากขึ้น ขณะเดียวกันใช้กลไกราคาและการกระจายอำนาจการตัดสินใจในการบริหารจัดการศึกษาของรัฐ

2) การพัฒนาทักษะกำลังแรงงานส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการฝึกอบรมพัฒนาฝีมือแรงงานมากขึ้น อาทิ การจัดตั้งกองทุนพัฒนาฝีมือแรงงาน การจัดระบบโรงเรียน - โรงงาน เพื่อการฝึกงานในสถานประกอบการ และการจัดให้มีสิ่งจูงใจทางการเงินและอื่นๆ

3) การสาธารณสุข ปฏิรูประบบการลงทุนด้านสาธารณสุขให้เปลี่ยนจากการเน้นการบำบัดรักษาโรครมาเน้นการป้องกันโรค ซึ่งมีต้นทุนต่ำแต่ครอบคลุมสูง อาทิ การรักษายาบาลขั้นต้นและการส่งเสริมสุขภาพ การพัฒนาสถานบริการขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพเพียงพอในการบริการประชาชน ในชุมชนรวมทั้งการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมชุมชนการพัฒนาระบบประกันสุขภาพเพื่อมวลชนและการป้องกันควบคุมโรคเอดส์

4) การจัดสวัสดิการสังคมปรับปรุงระบบบริการสังคมที่เน้นการมีส่วนร่วมของรัฐและ เอกชน ตลอดจนองค์กรชุมชน และขยายขอบเขตระบบประกันสังคมให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายโดยสมัครใจ รวมทั้งการปรับปรุงระบบการจัดระบบสวัสดิการ สำหรับ ผู้ด้อยโอกาสจากลักษณะการสงเคราะห์ มาเป็นการพัฒนาผู้ด้อยโอกาสให้พึ่งตนเองได้มากขึ้น

5) การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติเน้นการจัดลุ่มน้ำให้เพียงพอและสอดคล้องกับความต้องการของกิจกรรมต่างๆ ให้ความสำคัญต่อบทบาทขององค์กรชุมชนท้องถิ่น และภาคเอกชนในรวมอนุรักษ์ป่าไม้และปลูกป่าเศรษฐกิจอนุรักษ์ดิน และพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร โดยใช้เทคโนโลยีแผนใหม่ที่เหมาะสม ตลอดจนเร่งการออกเอกสารสิทธิ์และการจัดทำกรรมสิทธิ์ทำกิน

6) การจัดการสิ่งแวดล้อม เร่งรัดการลงทุนและดำเนินการตามแผนการจัดการมลพิษที่มีอยู่ให้สำเร็จตามแผน พิจารณาการจัดเก็บภาษีเพิ่มสิ่งแวดล้อม และค่าธรรมเนียมบำบัดมลพิษและใช้มาตรการสิ่งจูงใจใหม่ๆ ในการแก้ปัญหาพิษ นอกจากนี้ควรกำหนดแนวทางเฉพาะการแก้ปัญหาในเขตเมือง และพื้นที่ชนบท ให้ความสำคัญกับประเด็นการค้ากับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ตลอดจนพัฒนาขีดความสามารถของบุคคลท้องถิ่น และสนับสนุนการมีบทบาทมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจเอกชน องค์กรเอกชน และประชาชนในการลงทุนป้องกันและติดตามดูแลด้านสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาศักยภาพของคนทั้งปวงปรารถนาจะต้องพัฒนา ให้ทุกคนได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ปัญญาและทักษะฝีมือเพื่อให้คนเป็นคนที่มีความรู้ มีสุขภาพพลานามัยที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนมีจิตสำนึกและมีบทบาทในการดูแล

อนุรักษ์ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่ตั้งามทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นซึ่งจะช่วยทำให้การพัฒนาประเทศมีความสมดุลยั่งยืนบนพื้นฐานของความเป็นไทย

การพัฒนาศักยภาพของคนไทยในยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ 2540 - 2544) ได้กำหนดการพัฒนาศักยภาพของคนไทยเอาไว้ 5 ด้าน คือ

1) โครงสร้างและการกระจายตัวของประชากร โดยการสนับสนุนให้คนไทย มีขนาดครอบครัวที่เหมาะสม และส่งเสริม ให้การกระจายตัวของประชากรที่สอดคล้องกับศักยภาพและโอกาสในการพัฒนาพื้นที่

2) การพัฒนาศักยภาพของคนด้านจิตใจ โดยการพัฒนาคุณภาพด้านจิตใจของคนทุกกลุ่ม ให้สามารถปรับเอาหลักศาสนา มาประพฤติและเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของคน และการพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมให้เอื้อต่อการพัฒนาด้านจิตใจ รวมทั้งการบริหารจัดการเพื่อให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านจิตใจมากขึ้น

3) การพัฒนาสติปัญญา ทักษะ และฝีมือแรงงาน โดยการเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัย การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ทั้งในขบวนการเรียน การสอน การปฏิรูประบบการผลิตและพัฒนาครู และการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ และระบบสารสนเทศมาใช้ ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพทุกระดับ การศึกษาและเพิ่มศักยภาพกำลังแรงงาน ชีตความสามารถกำลังของประเทศ รวมทั้งปรับปรุงประสิทธิภาพทางการศึกษาและฝึกอบรม

4) การพัฒนาสุขภาพและพลานามัย โดยการพัฒนาศักยภาพคนในการส่งเสริมสุขภาพ ในการป้องกันโรค และการดูแลสุขภาพเบื้องต้นของตนเอง ครอบครัว ชุมชน การเพิ่มประสิทธิภาพ คุณภาพ และการเข้าบริการด้านการสาธารณสุข การผลิตและการกระจายบุคลากรการพัฒนา ระบบการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ การพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการมีสุขภาพดี รวมทั้งการปฏิรูประบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ

5) การพัฒนาประชากรกลุ่มผู้ด้อยโอกาส โดยการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเด็กที่อยู่ในภาวะของความยากลำบาก เด็กสตรีที่อยู่ในธุรกิจการบริการทางเพศ และถูกประทุรร้ายทารุณต่าง ๆ รวมทั้งสตรีที่ถูกเลือกปฏิบัติและมีอคติทางเพศ คนพิการผู้สูงอายุที่ยากจน ไม่มีญาติหรือผู้เลี้ยงดู คนยากจนทั้งในเมืองและชนบท ผู้ถูกคุมประพฤติและต้องขัง และกลุ่มคนไทยต่างวัฒนธรรม ให้สามารถให้ดำรงชีวิตได้อย่างสมศักดิ์ศรี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศมากขึ้น

5.5 ข้อเสนอแนะ

5.5.1 ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

1) ควรจัดทำแผนงาน/โครงการพัฒนาการสร้างจิตสำนึกของบุคลากรให้มีความศรัทธาในวิชาชีพควบคู่ไปกับการพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดเอาไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ที่ชัดเจนและมีกิจกรรมรายละเอียดตามความจำเป็นก่อนหลังให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540 - 2544)

2) ควรจัดทำงบประมาณให้เพียงพอกับความต้องการ โดยให้ความสำคัญกับการจัดทำงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ทันสมัยต่อการบริหารงานวิชาการ ของหน่วยงานระดับปฏิบัติ

5.5.2 ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด

1) ควรจัดทำแผนงาน/โครงการพัฒนาสร้างจิตสำนึกของบุคลากรควบคู่ไปกับการพัฒนาความรู้ความสามารถตามความจำเป็นก่อนหลัง โดยพัฒนาบุคลากรให้มีคุณลักษณะที่มุ่งอนาคตเพื่อให้เกิดวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล รวมทั้งการจัดหาบุคลากรให้เพียงพอและตรงตามความต้องการของหน่วยงานระดับปฏิบัติโดยกำหนดเอาไว้ในแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544)

2) ควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอและตรงกับความต้องการของหน่วยงานระดับปฏิบัติ โดยให้ความสำคัญกับงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพและต่อเนื่องรวมทั้งการสนองนโยบายปฏิรูปการศึกษาเชิงระบบอย่างจริงจัง

3) ควรสนับสนุนด้านการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอน โดยการวางแผนและกำหนดวิธีการผลิตหรือจัดหาให้เพียงพอ ตรงกับความต้องการของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด

5.5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ

1) ควรจัดทำโครงการพัฒนาบุคลากรในสังกัดทุกระดับให้มีประสิทธิภาพ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยกำหนดแนวทางการพัฒนาในแผนปฏิบัติการประจำปีให้สอดคล้องกับแนวทางของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด

2) ควรจัดทำระบบข้อมูล สารสนเทศและเทคโนโลยีทางการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งการจัดระบบติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนางานวิชาการของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด

3) ควรแสวงหาทรัพยากรจากหน่วยงานอื่น หรือทรัพยากรจากชุมชนและภาคเอกชนให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถสนับสนุนการพัฒนางานวิชาการของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) ควรกำหนดยุทธศาสตร์ในการติดตามประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ

5.5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการวิจัยในระดับชาติ ระดับเขตการศึกษา ระดับภูมิภาค และระดับจังหวัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนางานวิชาการ

2) ควรมีการวิจัยความสัมพันธ์ของการพัฒนางานวิชาการในระดับอำเภอ กับโรงเรียน เพื่อให้มีรูปแบบ หรือแนวทางในการพัฒนางานวิชาการที่จะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

3) ควรมีการวิจัยการดำเนินการในโครงการปฏิรูปการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าส่งผลต่อการพัฒนางานวิชาการของหน่วยงานในระดับปฏิบัติได้เพียงใด